

Calvijn over de rustdag

Uitgave van de Nederlandse Vereniging tot bevordering
van de Zondagsrust en de Zondagsheiliging te Rhenen.

Het gevoel van Johannes Calvijn over de rustdag

Uit zijn boeken samengesteld door Franciscus Ridderus.

Deze uitgave verschijnt ter gelegenheid van het 65-jarig bestaan van de vereniging op 12 mei 2019.

Te Rotterdam, gedrukt bij Henricus Goddaeus,
boekdrukker in de Nieuwstraat, 1663.

Gedigitaliseerd en overgezet in de huidige spelling door Pieta Bunt.

Nederlandse Vereniging tot bevordering van de
ZONDAGSRUST en de **ZONDAGSHEILIGING**
gevestigd te Rheden

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ten geleide

De voor u liggende brochure betreft een klein oud boekje omtrent het gevoel van Johannes Calvijn over de rustdag. Het is uitgegeven in 1663 en samengesteld door Franciscus Ridderus (1620-1683).

Voor zover bekend bestaat er nog slechts één exemplaar van het origineel in een van de Theologische Universiteitsbibliotheken.

Van bevriende zijde werd ons een kopie van het werkje beschikbaar gesteld, waarna het in hedendaags Nederlands is overgezet. Het is een bijzondere aanwinst dit uiterst zeldzame werkje (waarnaar door ons lange tijd gezocht is) na ruim 350 jaar weer beschikbaar te mogen stellen voor geïnteresseerden.

Wel moet op voorhand gesteld worden dat het geen eenvoudige stof is. Sommige zinnen zijn ‘zwaar om te verstaan’. Ter wille van de authenticiteit hebben wij deze toch ongewijzigd overgenomen. De echte liefhebbers van oude werken zullen, met het bestuur, verblijd zijn dat deze uitgave thans in deze vorm mag verschijnen.

De Heere stelle ook deze uitgave tot een zegen!

Rhenen, mei 2019

Het bestuur

Dat de sabbatdag voor de tijden van Mozes is ingesteld van God.

Johannes Calvijn schrijft aldus over deze woorden: God heeft de zevende dag gezegend en heeft die geheiligd, omdat Hij op dezelve gerust heeft van al Zijn werk (Gen. 2:3). Het schijnt dat dit zegenen, zoals bij de mensen gebruikelijk is, overgebracht wordt tot God. Want de mensen zegenen die zij eerlijk verheffen. Men mag dit alzo uitleggen dat God ook de dag gezegend heeft die Hij met liefde omhelsd heeft, opdat in dezelve de uitnemendheid en waardigheid van Zijn werken geroemd zouden worden. Maar het is bij mij buiten twijfel dat Mozes gelijk door het woord ‘heiligen’ heeft willen uitdrukken hetgeen hij gezegd had. Alzo wordt alle twijfeling weggenomen, omdat het tweede woord ‘heiligen’ een verklaring is van het eerste woord ‘zegenen’. Want het Hebreeuwse woord betekent afzonderen uit het gemene getal. God heiligt de zevende dag, terwijl Hij die uitnemend maakt, opdat ze door een bijzonder recht uitmunt onder de andere dagen. Men moet weten dat dit niet de oefening van een eeuw of van een volk is, maar dat het een algemene oefening is voor het hele menselijke geslacht. God heeft daarna in de wet een nieuw gebod van de sabbat gegeven hetgeen iets bijzonders had voor de Joden voor een tijd. Maar hetgeen vanaf het begin geboden is aan de mensen, opdat zij zich oefenen mogen in Gods dienst, moet met recht duren tot het einde van de wereld. Deze zegening is niet anders als een plechtige heiliging waardoor God de bezigheden en betrachtingen op de zevende dag aan Zichzelf eigen maakt.

Over Exodus 20. Uit deze plaats wordt waarschijnlijk getoond dat de heiligheid van de sabbat geweest is vóór de wet. En zeker: hetgeen Mozes tevoren verhaald heeft, dat hun verboden was op de zevende dag het manna te vergaderen, schijnt genomen te zijn uit een gangbare kennis en gebruik. En als de Heere aan de heiligen de manier van offeranden opgedragen heeft, is het niet aannemelijk dat de onderhouding van de sabbat overgeslagen geweest is. Maar hetgeen door de bedorvenheid van het menselijk verstand bij de ongoddelijke heidenen helemaal was uitgeblust en in het geslacht van Abraham bijna was vergaan, heeft God in Zijn wet vernieuwd opdat door een heilige en onverbreekelijke onderhouding de sabbat zou gevierd worden. En zeker, God heeft voor Zichzelf de zevende dag genomen en tot een heilig gebruik afgezonderd als de schepping van de wereld nu voltrokken was. Opdat Hij om het overdenken van de schoonheid en heerlijkheid van Zijn werken Zijn dienaars, van alle andere bekommernissen vrij zijnde, geheel zou bezighouden.

Dat in het vierde gebod dit ceremonieel is dat door de rust van de Joden afgebeeld werd de rust van het Nieuwe Testament, door Christus Jezus.

Institutie 2.8.28. De eerste oorzaak van dit vierde gebod is deze: de hemelse Wetgever heeft onder de rust van de zevende dag aan Zijn volk Israël willen afbeelden de geestelijke rust, waardoor de gelovigen van hun eigen werken moeten rusten opdat zij God in zich laten werken.

Institutie 2.8.31. God heeft een zekere dag geordineerd waarop het volk onder de tuchtigingen van de wet geoefend zou worden, om te bedenken de bestendigheid van de geestelijke rust. Hiertoe hebben de profeten het volk dikwijls gedurig opgewekt. Jesaja zegt in hoofdstuk 58 vers 13: Indien gij uw voet van den sabbat afkeert, van te doen uw lust op Mijn heiligen dag; en indien gij de sabbat noemt een verlustiging, opdat de HEERE geheiligd worde, die te eren is; en indien gij dien eert, dat gij uw wegen niet doet en uw eigen lust niet vindt, noch een woord daarvan spreekt. Vers 14: Dan zult gij u verlustigen in den HEERE, etc.

Dat het vierde gebod ook twee morele oorzaken had: de eerste, een vaste tijd tot de openbare godsdienst; de tweede, de rust voor de dienstbaren.

Institutie 2.8.28. De tweede oorzaak van het vierde gebod is deze: God heeft gewild dat er een vaste gezette dag zou zijn waarop zij moesten samenkomen om de wet te horen en om de ceremoniën uit te voeren. Of tenminste, dat zij die dag in het bijzonder zouden besteden in het overdenken van de werken van God, opdat zij door deze overdenking tot godvruchtigheid zouden geoefend worden. De derde oorzaak was deze: God wilde dat men de dienstknechten en die onder een ander gesteld staan een dag van rust zou toelaten, opdat zij enige ontheffing van hun arbeid zouden hebben.

Institutie 2.8.32. Maar nademaal deze twee laatste oorzaken niet onder de oude schaduwen gesteld moeten worden, zo passen ze op alle tijden evenveel. Alhoewel de sabbat afgeschaft is, zo heeft evenwel dit onder ons nog zijn plaats dat wij op gezette dagen samenkomen om het Woord

te horen, om het geestelijke brood te breken en tot de openbare gebeden. Daarbij heeft dit ook nog zijn plaats dat aan de dienstknechten en aan de arbeidslieden ontheffing van hun werk wordt gegeven. Het is buiten twijfel dat God in het gebieden van de sabbat deze twee dingen bezorgd heeft. Het eerste heeft getuigenissen genoeg, zelfs alleen in het gebruik van de Joden. Het tweede heeft Mozes bevestigd door deze woorden (Deut. 5:14): Opdat uw dienstknecht en uw dienstmaagd ruste gelijk als gij. En in Exodus 23 vers 12: Opdat de zoon van uw dienstmaagd adem scheppe. Wie kan ontkennen dat dit beide zowel past op ons als op de Joden? Tenzij dat er vastgestelde dagen tot de heilige samenkomsten zijn, hoe kunnen ze onderhouden worden? Onze zorgvuldigste en goedertierenste Vader heeft niet minder zorg willen dragen voor hetgeen ons van node was als voor de Joden. Gij zult zeggen: waarom komen wij niet alle dagen liever tezamen, opdat alzo het onderscheid van de dagen werd weggenomen? Och of dit geschiede! En waarlijk, de Goddelijke wijsheid is dit wel waardig dat men alle dagen voor dezelve een gedeelte van de tijd afzonderde. Maar omdat dit vanwege veler zwakheid niet bereikt kan worden, dat er dagelijkse samenkomsten worden gehouden én omdat de liefde niet toelaat meer van hen af te vorderen, waarom zouden wij niet gehoorzamen die reden die wij zien dat ons door Gods wil is opgelegd?

Dat het morele doel en oogmerk van het vierde gebod is om de heiligmaking van ons leven op die dag te leren betrachten.

Over het vierde gebod (Ex. 20:8) schrijft hij (Calvijn) aldus: het rechte gebruik van de sabbat moet aangelegd worden tot onze heiligmaking en verzaking van onszelf.

Institutie 2.8.28. Het einde van dit gebod is opdat wij, onze eigen genegenheden en werken afgestorven zijnde, het Koninkrijk Gods zouden overdenken én opdat wij door de redenen die God geeft, zouden opgewekt worden.

Institutie 2.8.31. God heeft een zekere dag geordineerd opdat Hij Zijn volk daardoor zou vermanen dat de sabbat nergens anders op ziet dan opdat Zijn volk God hun Schepper gelijkvormig zou worden gemaakt.

Dat het vierde gebod niet is afgeschaft in het geheel, maar dat het nog voor de Christenen zijn kracht heeft.

Institutie 2.8.32. Omdat de twee laatste oorzaken van dit gebod niet onder de oude schaduwen gesteld moeten worden, zo passen dezelve evenveel op alle eeuwen.

Over Johannes 5:17. Wij moeten bezien wat soort van verantwoording Christus hier gebruikt: Hij zegt niet dat de wet van de onderhouding van de sabbat voor een zekere tijd maar was gegeven en dat ze nu was afgeschaft, maar Hij ontkent dat Hij de sabbat had verbroken omdat hetgeen Hij deed een Goddelijk werk was.

Over Exodus 20:8. In dit gebod is een belofte ingesloten. Want God, gelijk Hij de zevende dag heeft geheiligd voor Zijn dienst, alzo ook hen wil heiligen die dezelve wel onderhouden. En daarom moet de belofte van zegeningen voor ons de bijzonderste beweegreden zijn tot gehoorzaamheid.

Over Genesis 2:3. Het is wel een wettige meditatie voor het gehele leven, waarin de mensen zich alle dagen moeten oefenen dat ze Gods oneindige goedheid, rechtvaardigheid, kracht en wijsheid bemerken in de heerlijke aanblik van hemel en aarde. Maar, of mogelijk de mensen met minder vlijt als het betaamt hiertoe aandachtig mogen zijn, zo is iedere zevende dag bijzonder afgezonderd om te vervullen hetgeen aan de gedurige overdenkingen ontbreken mocht. Eerst heeft God gerust, daarna heeft Hij deze rust gezegend opdat ze in alle eeuwen onder de mensen heilig zou zijn. Dan wel, God heeft iedere zevende dag tot de rust geheiligd, opdat Zijn voorbeeld een altijddurende regel zou zijn. Men moet weten dat dit niet alleen voor een eeuw of voor een volk is, maar dat dit algemeen voor het hele menselijke geslacht een algemene oefening is. Hetgeen vanaf het begin de mensen geboden is, opdat zij zich zouden oefenen in de dienst, moet met recht duren tot aan het einde van de wereld.

Over Exodus 20:8. Het is wel niet betamelijk dat er een ogenblik passeert waarin wij niet aandachtig zouden zijn om te bedenken Gods wijsheid, macht en rechtvaardigheid in het wonderlijke gebouw van de wereld, in de regering van dezelve. Maar omdat onze zinnen zeer glibberig zijn en daarom lichtelijk wegvloeien en verstrooien, God, zorgdragende voor

onze zwakheid, volgens Zijn goedertierenheid, een dag afzondert van de andere en gebiedt dat die vrij zal zijn van alle aardse handelingen en zorgvuldigheden, opdat er niets is dat die heilige oefening belet. Zoveel als dit gedeelte van dit gebod aangaat, is het zo nodig zowel voor ons als voor het oude volk; opdat wij een dag vrij zijnde, alzo te beter bereid zijn zowel te leren als om ons geloof te betuigen.

Over Genesis 2:3. Als wij horen dat de sabbatdag door Christus' komst is afgeschaft, zo moet men dit met een onderscheid verstaan: wat er behoort tot die altijddurende regering van het menselijke leven én wat het is dat eigenlijk past op de oudvaders.

Over Markus 2. Zij zijn bedrogen, volgens mijn oordeel, die menen dat de sabbatdag hier geheel wordt afgeschaft, omdat onze Zaligmaker Christus hier alleen leert wat het rechte gebruik van de sabbat is.

Institutie 2.8.32. Indien dezelve noodzakelijkheid op ons legt, tot welks hulp God de sabbatdag voor de Joden had vastgesteld, dat niemand deze beschuldiging doet dat er niets anders is dat op ons ziet.

Dat het vierde gebod van een groot gewicht is.

Institutie 2.8.32. God heeft de gehoorzaamheid van geen andere geboden strenger afgeëist dan van dit vierde gebod. Als God bij de profeten te verstaan wil geven dat de gehele religie is omgeworpen, zo klaagt Hij dat Zijn sabbatten zijn verontreinigd, geschonden, niet bewaard en niet geheiligd. Alsof deze gehoorzaamheid zijnde nagelaten, niets meer overig was waardoor Hij geëerd kon worden. Hij prijst de onderhouding door uitmuntende lofnamen. Hierom hebben de gelovigen, mede door Goddelijke openbaringen, de bekendmaking van de sabbatdag wonderlijk hoog geacht.

Over Exodus 20:8 (Gedenk den sabbatdag, etc.). Hieruit besluiten wij dat God niet spreekt van een kleine zaak, als Hij de heiliging van de sabbatdag niet met een woord alleen gebiedt, maar als Hij hen vermaant om daarop vlijtig op te merken. En alzo maakt Hij bekend dat het gebrek van voorzorg, om daarop wel acht te slaan, een verbreking van het gebod is.

Over Deuteronomium 5. Preek 34. De profeet Jeremia heeft in veel plaatsen de Joden bestraft over de verbreking van de sabbat, sprekende alzo tot hen alsof zij in het algemeen de gehele wet verbroken hadden en dat niet zonder redenen. Want die de sabbatdag in verachting stelt, die heeft al Gods ordinantiën onder zijn voeten geworpen, zoveel als in hem is. En indien de sabbatdag niet wordt onderhouden, zo is al de rest niets waardig.

Over Numeri 15:32. Dit is de korte inhoud van deze historie dat door de dood van deze ene man de godsdienstige onderhouding van de sabbatdag werd bevestigd, opdat ze daarna meer geëerbiedigd zou worden. Door welke strenge straf het blijkt dat deze man niet zozeer overtrad door onwetendheid, als wel door een grove verachting van de wet, waardoor het gebeurde dat hij zich niet ontzag al Gods heilige ordinantiën omver te werpen en te bederven.

Dat de dag des Heeren in heilige oefeningen te onderhouden niet is een Jodendom te houden.

Institutie 2.8.33. Ik word gedwongen om hier wat breder van te spreken, omdat er in onze tijden sommige ongeruste geesten zijn die veel geraas maken om de dag des Heeren. Zij klagen dat het Christenvolk in een Jodendom gedreven wordt omdat het enig onderscheid van de dagen behoudt. Maar ik antwoord dat wij die dagen onderhouden zonder Jodendom, omdat wij in deze delen veel verschillen van de Joden. Want wij vieren ze niet als een ceremonie in de allerstrengste godsdienstigheid, waardoor wij zouden menen dat ons een geestelijke verborgenheid wordt afgebeeld. Maar wij nemen ze op als een middel om een nodige orde in de kerk te behouden. Maar Paulus zegt dat men in de onderhouding ervan de Christenen niet moet oordelen (Kol. 2:16) omdat het een schaduw is van de toekomstige zaak. Daarom vreest hij dat hij onder de Galaten niet enigszins tevergeefs mag gearbeid hebben, omdat zij nog dagen onderhielden (Gal. 4:11). En tot de Romeinen betuigt hij dat het bijgeloof is zo iemand oordeelt tussen dag en dag (Rom. 14:5). Maar wie ziet niet, behalve al deze praatjesmakers, van wat onderhouding de apostel spreekt? Want hij had het oog niet op dat burgerlijke oogmerk en op de kerkelijke orde. Maar als zij dezelve onderhielden als schaduwen van geestelijke dingen, zoveel verduisterden zij de eer van Christus en het licht van het Evangelie. Het ontsloeg hen niet van hunner handen werk, omdat het zijn oproepen van

heilige betrachtingen en meditaties, maar omdat zij door ledig te zijn door een zekere godsdienstigheid droomden dat zij de verborgenheden, eertijds aanbevolen, weer herhaalden. Paulus, zeg ik, vaart uit tegen dit verkeerde onderscheid van de dagen en niet tegen de wettige onderscheiding die dient tot de vrede van de Christelijke samenkomst. Want door de sabbat werd dit gebruik behouden in de gemeenten die door hem waren gesticht. Want hij gebiedt deze dag aan de Korinthiërs (1 Kor. 16:2), waarop de giften tot verlichting van de arme broeders te Jeruzalem zouden vergaderd worden. Indien men voor bijgeloof vreest, daar was meer gevaar in de Joodse feestdagen dan in de dagen des Heeren die de Christenen nu hebben. Want hetgeen bevorderlijk was om het Joodse bijgeloof weg te nemen, was dit, dat van de Joden hun godsdienstige dag is weggenomen. Hetwelk, om de betamelijkheid, orde en vrede in de kerk te behouden noodzakelijk was, en een andere dag is tot dat gebruik bestemd.

Van het getal van de zevende dag te onderhouden.

Institutie 2.8.34. Alhoewel de ouden niet zonder een goed onderzoek de dag des Heeren, gelijk wij die noemen, hebben gesteld in de plaats van de sabbat. Want omdat het einde en de vervulling van die ware rust, die de oude sabbat afbeeldde, in de opstanding van Christus is, zo worden de Christenen vermaand dat zij in die schaduwachtige ceremonie niet blijven hangen. Niettemin blijf ik niet zo staan op het getal van zeven, aan welker dienstbaarheid de kerk vasthoudt, want ik wil die kerken niet veroordelen die andere dagen houden tot hun openbare vergaderingen, als het maar zonder bijgeloof geschiedt. Hetwelk zijn zal zo ze alleen worden aangelegd tot onderhouding van goede discipline en van de orde die wel gesteld is. De korte inhoud zegt dit: gelijk aan de Joden onder een schaduw de waarheid werd overgeleverd, alzo wordt ze ons zonder schaduw aanbevolen. Vooreerst, dat wij in ons hele leven een gedurige rust van onze werken bedenken opdat de Heere door Zijn Geest in ons werkt. Daarna, opdat eenieder door godvruchtige overdenkingen van Gods werken in het bijzonder zichzelf, zo dikwijls als hij tijd heeft, naarstig oefent. Dan ook dat wij allen tegelijk de wettig gestelde orde van de gemeente, om Gods Woord te horen, om de sacramenten te bedienen en tot de openbare gebeden, waarnemen. Ten derde, opdat wij diegenen, die onder onze macht staan, niet onbescheiden onderdrukken.

Institutie 2.8.30. Indien iemand in het geval van zeven enige verborgen betekenis wil stellen, omdat in de Heilige Schrift dit een getal van volmaaktheid is. Zonder oorzaak is dat getal niet uitgekozen om te betekenen een volharding. Waarmee ook dit overeenstemt dat Mozes een einde maakt van de beschrijving van het vervolg van de dagen en nachten in die dag op dewelke hij zegt dat God van Zijn werken gerust heeft. Men kan ook een andere waarschijnlijke betekenis leren van dit getal, namelijk dat de Heere aangeduid heeft dat de sabbat nooit volkomen zal zijn, totdat men gekomen is tot de jongste dag. Want wij vangen in deze onze zalige rust hier aan; daarin maken wij dagelijks een nieuwe voortgang. Maar omdat wij dagelijks een nieuwe strijd hebben met het vlees, zo zal dit niet eerder volmaakt worden dan wanneer vervuld zal worden wat Jesaja in hoofdstuk 66 vers 23 zegt: Het zal geschieden dat van de ene nieuwe maan tot de andere en van den enen sabbat tot den anderen, alle vlees komen zal om aan te bidden voor Mijn aangezicht. Te weten, als God alles in allen zal zijn (1 Kor. 15:28). Het kan dan schijnen dat God door de zevende dag aan Zijn volk heeft willen afbeelden de aanstaande volmaaktheid van Zijn sabbat in de laatste dag.

Paragraaf 31. Indien iemand de aanmerking van dit getal veracht als zijnde al te spitsvondig, die mag dan dit aldus eenvoudig opnemen. God heeft de zevende dag ingesteld óf omdat Hij voorzag dat dit genoeg was, óf omdat Hij het volk door voorstel van Zijn eigen voorbeeld te beter zou opwekken, óf zeker opdat Hij indachtig zou maken dat de sabbat nergens anders op zag als dat het volk Zijn Schepper gelijkvormig zou worden.

Dat de dag des Heeren van ons Christenen godsdienstig moet onderhouden worden boven alle andere dagen.

Over 1 Korinthe 16:2. Uit deze plaats kan gemakkelijk bewezen worden dat de gelovigen altijd een zekere dag gehad hebben tot hun rust. Het is zeer waarschijnlijk dat de apostelen eerst de gebruikelijke dag gehouden hebben en dat zij daarna, genoodzaakt zijnde door het bijgeloof van de Joden, de dag afgeschaft hebbende, namelijk de Joodse sabbat, een andere in de plaats hebben ingesteld. De dag des Heeren is daartoe verkoren.

Over Deuteronomium 5. Preek 34. Alhoewel de Heere ons opvoedt op iedere dag, evenwel mediteren wij niet voldoende op Zijn goedheid, om Hem daarvoor groot te maken. Het is waarlijk een arme zaak indien wij alleen op de dag des Heeren Gods weldaden overdenken. Op andere dagen, omdat wij te zeer verhinderd zijn door onze wereldse handelingen, zo zijn wij ons zo zeer niet begevend tot God, als op die dag die geheel tot deze dingen is toegewijd. Daarom moet ons de dag des Heeren dienen tot een toren om op te klimmen tot het gezicht van de werken Gods van verre, wanneer wij niet verhinderd noch belet zijn met enig ding; maar dat wij al onze zinnen en al ons verstand mogen richten om te overdenken de genadegiften en weldaden die Hij aan ons heeft besteed. En als wij deze dingen hebben betracht op de dag des Heeren, namelijk als wij diep Gods werken hebben overdacht, het is zeker dat al het overige van onze tijd daartoe zal gegeven worden. En dat deze overdenking ons ook zal fatsoeneren en polijsten, dat wij al het overige van de week zullen aanleggen om onze God te danken, als wij zo tevoren Zijn werken overdacht hebben, om ons voordeel daarmee te doen.

Over 1 Korinthe 16:2. Op elken eersten dag der week legge een iegelijk iets bij zichzelf weg, etc. Dit was de dag op welke zij hun heilige vergaderingen hielden.

Institutie 2.8.32. De Joodse sabbat afgeschaft zijnde, zo heeft nochtans dit onder ons nog zijn plaats dat wij op vaste gezette dagen bijeenkomen om Gods Woord te horen, etc. Daarna dat men de dienstknechten en werklieden ontslag geeft van hun werk.

Paragraaf 34. Daar blijft ook nu nog bij ons dezelfde betekenis van de verborgenheid in die dagen die bij de Joden plaatshad.

Paragraaf 29. Dat het een teken is waardoor Israël bekennen zou dat God hun Heiligmaker was. Indien onze heiligmaking eigenlijk bestaat in de doding van onze wil, zo is er een gepaste overeenkomst van het uitwendige teken met de inwendige zaak zelf. Wij moeten volkomen rusten opdat God in ons werkt. Wij moeten van onze wil afwijken, wij moeten al onze begeerlijkheden van het vlees afstaan. Wij moeten ons ontdoen van alle bezigheden van ons eigen verstand, opdat wij God in ons werkende mogen hebben.

Dat de hele dag des Heeren tot toegewijde plichten moet worden besteed.

Over Deuteronomium 5:34. De dag des Heeren is geheel tot deze dingen toegeëigend. Laat ons verstaan dat de dag des Heeren voor ons niet alleen is om tot de predicatie te komen, maar ook om het overige van de tijd te besteden tot prijs en eer van God. Laat ons gedenken dat het niet genoeg is dat wij op de dag des Heeren komen tot de predicatie om enige goede leer te ontvangen en om Gods Naam aan te roepen. Maar wij moeten ook deze dingen wel herkauwen, opdat wij hierdoor zo geformeerd en gefatsoeneerd mogen worden tot deze dingen, dat al het overige van de week ons niets kost om te verkrijgen hetgeen voor ons goed is. En opdat wij maar nodig hebben te herdenken wat wij tevoren geleerd hebben tot een goede vrije tijd, als onze zielen niet buiten invloed zijn, gelijk het geschieden zou, van al deze dingen die ons hinderen om Gods Woord en Zijn werken te overdenken. Indien wij zo ijverig waren in de liefde Gods gelijk wij moesten zijn, al zouden zij des morgens en des avonds tezamen komen, opdat zij meer en meer mochten gesticht worden in de dienst van God. Wij zien dat de mensen door grote moeite tezamen komen op de dag des Heeren en dat menigeen moet gehouden worden tot deze order met kracht en geweld. Het is niet genoeg dat iedereen naar zijn eigen huis loopt, of om de Heilige Schrift te leren of om God te bidden. Maar het is nodig dat wij komen in het gezelschap van de gelovigen en daar verklaren de eendracht en overeenkomst die wij hebben met het gehele lichaam van de kerk, en op deze wijze die orde onderhouden gelijk de Heere geboden heeft.

Dat de onderhouding van de rustdag niet bestond bij de Joden noch bij ons in een enkele ledigheid, maar dat ze bestaat in heilige oefeningen.

Over Genesis 2:3. Men moet het oogmerk altijd wel in gedachtenis houden. Want God heeft niet zo alleen geboden dat de mensen op iedere zevende dag zouden ledig zijn, alsof Hij vermaak had in de ledigheid; maar opdat zij van alle andere handelingen ontbonden zijnde, te vrijer hun verstand tot de Schepper van de wereld zouden toe-eigenen. Dit is een heilige roeping die de mensen uitrukt uit de beletselen van de wereld, opdat zij zich geheel aan God overdragen.

Over Deuteronomium 5. Preek 34. Dit was een zeer onvruchtbare en schaamachtige zaak, dat onze handen en voeten alleen zouden rusten, en dat men niets anders zou doen. Wat moeten wij dan doen? Wij moesten deze rust gebruiken tot een hoger en voortreffelijker zaak. Wanneer onze winkels gesloten zijn op de dag des Heeren, wanneer wij niet arbeiden volgens het algemene doen van de mensen, dit geschiedt tot dit einde dat wij meer vrijheid en tijd hebben zouden om acht te geven op hetgeen de Heere ons gebiedt. Dat is om door Zijn Woord geleerd te worden, om tezamen te vergaderen, om ons geloof te belijden, om Gods Naam aan te roepen en om ons te oefenen in het gebruik van Zijn sacramenten. Wij moeten rusten: en hoe rusten? Te weten, wij moeten ons stil houden en in rust. Onze gedachten moeten zich niet bewegen om hier en daar af te dwalen en zich te verstrooien.

Preek 43. Op deze dag moet iedereen zichzelf losmaken tot God om Gods werken ter harte te nemen, opdat wij allen mogen gericht worden tot Gods dienst en eer. De openbare vergaderingen zijn aangesteld opdat de mensen mogen horen de algemene leer van de zaligheid; en daar is een goede reden toe dat op de sabbatdag al onze bekommernissen en gedachten terzijde moeten worden gesteld.

Institutie 2.8.28. De hemelse Wetgever heeft onder de rust van de zevende dag willen afbeelden aan Zijn volk Israël de geestelijke rust, waarin de gelovigen van hun eigen werken moeten rusten, opdat zij God in hen laten werken.

Institutie 2.8.29. Die afbeelding van die geestelijke rust heeft de bijzonderste plaats in de sabbat. Men moet volkomen rusten opdat de Heere in ons werkt; wij moeten afgaan van onze eigen wil, wij moeten ons hart verzaken, wij moeten alle begeerlijkheden van het vlees wegdoen. Eindelijk, wij moeten ons ontleiden van alle betrachtningen van ons eigen verstand, opdat wij God in ons werkende mogen hebben, en opdat wij in Hem gerust mogen zijn.

Institutie 2.8.31. De profeten hebben het volk gewaarschuwd dat zij zich met een lichamelijke rust niet moeten vergenoegen, alsof zij dan genoeg gedaan hadden. Hierop ziet Jesaja 58 vers 13 en 14.

Institutie 2.8.34. De valse profeten hebben met een Joodse opinie het volk in voorgaande eeuwen ingenomen, niets anders wetende bij te brengen dan dat afgeschaft was hetgeen ceremonieel was in dit gebod (dat noemen zij in hun taal de bepaling van de zevende dag) en dat gebleven was hetgeen moreel is, namelijk een dag tot onderhouding in de week. Maar dit is niet anders als ten spijt van de Joden de dag te veranderen en de heiligheid van de dag in het hart te behouden, want evenwel blijft voor ons alsnog de gelijke betekenis van de verborgenheid in de dagen die bij de Joden plaatshad. En voorwaar, wij zien wat zij door zo een leer ontwikkeld hebben, want die hun instellingen aanhangen gaan de Joden driemaal te boven in een grof en vleselijk bijgeloof van de sabbat, zodat op hen zowel als op de Joden deze bestraffingen passen: De sabbatten en het bijeenroepen der vergaderingen vermag Ik niet (Jesaja 1:13).

Over Exodus 20:11. God was niet vermaakt door de ledigheid van Zijn volk, maar als Hij hun gebod te rusten op de zevende dag, zo had dit zijn bedoeling op een ander einde. Het rechte gebruik van de sabbat moet aangelegd worden tot onze heiligmaking en tot verzaking van onszelf.

Over Exodus 20:8. God heeft geen vermaak in ledigheid en luiheid. Daarom was er niets bijzonders in ledigheid van handen en voeten alleen. Ja, het zou ijdel bijgeloof geweest zijn ledig te zijn, met geen ander inzicht als om van het rusten een godsdienst te maken.

Over Matthéüs 12:1. De farizeeën, zeer bijgelovig genegen zijnde tot uiterlijke en kleine onbeduidende dingen, stelden de ganse heiligheid van de sabbat alleen in die dingen. Die nu alleen door een vleselijke dienst God willen dienen, staan alleen op die uiterlijke onderhouding.

Dat ook de dienstboden en vreemdelingen de sabbat moeten onderhouden en ontslagen worden van hun arbeid.

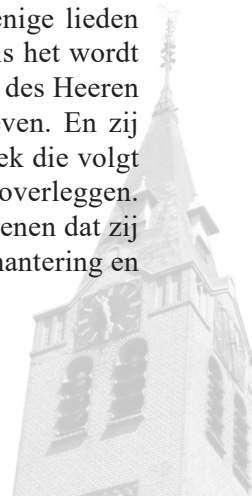
Over Deuteronomium 5. Preek 34. Laat uw dienstboden rusten. En waarom? Want gij zijt ook soms in dienstbaarheid geweest. De tijd is geweest dat gij wenste dat sommigen u enige rust geven zouden en verlichting van uw arbeid. Gij moet ook zodanige bescheidenheid gebruiken tegen die onder uw macht zijn. Indien gij in dienstbaarheid was, zoudt gij niet wel wensen

dat men u enige verlichting gaf? Zoudt gij wel altijd onderdrukt willen zijn door arbeid en bezigheid? Zeker, gij zoudt dat niet wensen. Het is dan nodig dat gij ook also met anderen handelt.

Preek 35. Als gij deze bedenkingen neemt om also barmhartig met uw dienstboden te handelen, dan kunt gij verzekerd zijn dat deze dag u verder ook dienen zal tot enig aards profijt en voordeel, alhoewel het niet is hetgeen gij in deze kleine tijd zoeken moet. Om in een woord te zeggen: de Heere verklaart ons in deze plaats hetgeen op dezelfde wijze door Jezus Christus is gezegd, dat alle andere dingen ons zullen toegeworpen worden als wij eerst het Koninkrijk Gods zoeken. Alhoewel sommigen mogelijk zeggen zullen: dezen, die overtreden, zijn niet van ons volk. Men zal nochtans door hun kwaad voorbeeld bewogen worden om hen na te volgen. Indien het de vreemdelingen onder de Joden toegelaten was geweest te arbeiden, wat zou daarvan gekomen zijn? De Joden zouden met hen handel gedreven hebben en zo zouden zij zichzelf besmet hebben. Zij zouden weinig onderscheid gemaakt hebben tussen deze dagen en tussen andere dagen. Want als ons voorbeelden voor de ogen staan, dan worden wij licht ten kwade heen gerukt. Zo moeten dan alle zodanige gelegenheden om te overtreden tegen deze rust weggedaan worden, opdat deze dag met grotere eerbied mag worden onderhouden. Als God gebiedt dat de beesten ook rusten moeten, zo gebiedt Hij ook dat de vreemdelingen insgelijks zullen doen, alhoewel zij van een ander geloof en religie zijn.

Dat die op de rustdag arbeiden of wereldse ijdelheden plegen zeer te bestraffen zijn.

Over Deuteronomium 5. Preek 43. Laat ons bedenken of menige lieden die zichzelf Christenen noemen zich gedragen in dit stuk zoals het wordt vereist. Een groot gedeelte van de mensen denkt dat zij de dag des Heeren hebben om te beter op hun wereldse handelingen acht te geven. En zij houden deze dag voor zichzelf, even alsof zij in de gehele week die volgt geen andere dag zouden hebben om op dezelve hun dingen te overleggen. Al is het dat de klok luidt om tot de predicatie te komen, zij menen dat zij dan niet anders te doen hebben dan te denken over hun eigen hantering en het ene of het andere te overleggen.

Over Deuteronomium 5. Preek 43. De dag des Heeren wordt verkwist door spelen en andere dingen die vol ijdelheid zijn, altezamen strijdende tegen God. De mensen menen dat zij de zondag niet hebben gevierd, tenzij God daarin op menige en bijzondere wijze wordt vertoorned. Wanneer de mensen deze heilige dag op zodanige manier ontheiligen, die God heeft ingesteld om ons tot Hem Zelf te leiden; het is een wonderlijke zaak zo men de hele week niet beestachtig wordt en barbaars in al het doen. Te bestraffen zijn ook die zichzelf opvullen met overdadige brasserijen en opgesloten zijn in hun huizen, omdat zij niet in de openbare straten een openbare verachting van hun plicht durven vertonen, zodat de zondag hen dient tot een schuilhoek om zichzelf af te zonderen van de vergadering Gods. Waaraan eenieder kan zien wat hart zij hebben tot het gehele Christendom en tot de dienst Gods als zij deze dag, die is gegeven tot een hulpmiddel om ons nader tot God te trekken, dezelve tot een gelegenheid nemen om zichzelf verder van God af te trekken. Indien wij de dag des Heeren gebruiken om goede sier te maken, om te spelen en om te gaan in speelplaatsen, zal God daardoor geëerd worden? Is dit niet een ontheiliging van Zijn Naam?

Over Johannes 5:17. Waarom gebiedt de wet dat de mensen van hun eigen werken moeten rusten dan hierom, opdat zij tot Gods werken te overdenken al hun zinnen, los en vrij zijnde, zouden toe-eigenen. Het is dan een goddeloze verderver van de wet en niet alleen een verkeerd uitlegger, die op de sabbatdag aan de werken Gods geen vrije heerschappij toestaat.

Dat de zorg, die men voor dit leven moet dragen, de heiliging van de rustdag niet moet hinderen.

Over Deuteronomium 5. Preek 35. Wij zijn allen van nature van deze mening dat, indien wij ons best doen om vlijtig op te klimmen tot het hemelse leven en onze oefeningen hierin te besteden, wij dan denken dat wij van honger zullen sterven en dat dit ons zal afhouden van ons profijt en goede gelegenheden. Want de duivel zoekt ons altijd wijs te maken onder deze schijnvertoning en bedriegerij dat, indien wij onszelf besteden tot de dienst Gods, wij dan van honger moeten sterven en dat wij dan van de aalmoezen van anderen zullen moeten leven. In der waarheid, wij kunnen God niet dienen tenzij wij deze wereldse zorgvuldigheden van ons werpen die ons al te zeer naar beneden drukken.

Over Leviticus 25:20. De mensen zullen nooit gehoorzaam zijn aan Gods geboden totdat hun wantrouwen verbeterd wordt. De mensen zijn overal snel genoeg om voorwendselen aan te grijpen opdat zij niet zouden gehoorzaam zijn. Als gij zoudt zeggen: Wat zullen wij eten (Lev. 25:20)? God belooft: Ik zal Mijn zegen over u geven (Lev. 25:21). Dit moet ons dienen tot een grond om ons op te wekken om te volgen hetgeen de Heere ons heeft geboden. Want het voornaamste dat ons afhoudt van ons leven in te richten tot de gehoorzaamheid Gods is dit, dat wij te zeer gebonden zijn aan onszelf. Wij denken: Dit zal tegen ons profijt ingaan en wij willen altijd verzorgen de goede gelegenheden in die dingen die de wereld aangaan, hoedanig ook onze zaken gesteld zouden mogen zijn. Ziet hoe de mensen God niet kunnen volgen, maar liever Hem verzaken en openbaar van Zijn wet terugtreden omdat zij menen dat, indien zij God dienen, zij geen voorspoed zullen hebben. Maar dit is zo'n goddeloze ondankbaarheid, dat het dient om honderdmaal meer onze weerspanning te verzwaren. Wat moeten wij dan doen? Laat ons wel aanmerken dat wij niet bekwaam zijn om God te dienen met een vrij en openhartig gemoed, tenzij dat wij van voornemen zijn te geloven dat Hij ons hele leven verzorgt en dat Hij ons niet zal vergeten, gelijk het gezegd is in de persoon van Jozua (Joz. 1:9). Want de apostel past deze leer toe op alle gelovigen (Hebr. 13:5). Ja, om hen af te trekken van al te grote bekommernissen en zorgvuldigheden, zo zegt hij: God zal u niet begeven en Hij zal u niet verlaten. Zodat, indien wij eens komen verzekerd te zijn dat God de wacht over ons houdt en dat Hij ons royaal zal verzorgen in onze behoeften, het is zeker, wij zullen zo bekommerd niet zijn in onze aardse genegenheden en wij zullen zo licht niet afgeleid worden van de dienst van God. Wij zullen niet belet worden om te overdenken en te overleggen het hemelse leven. Wij zullen zo passeren door deze wereld, de schepselen gebruikende alsof wij dezelve niet gebruiken, omdat wij dan altijd zullen weten dat wij onze gangen verder moeten maken.

Beweegredenen om de dag des Heeren godsdienstig te vieren.

Over Deuteronomium 5. Preek 34. Wij moeten rusten van deze werken die hinderen de werken Gods en de aanroeping van Gods Naam, tenzij die ons stutten in de oefening van onszelf in Gods heilig Woord.

Over Exodus 20. In dit gebod is een belofte ingesloten. Want God belooft, gelijk Hij de zevende dag heeft geheiligd voor Zijn dienst, dat Hij ook alzo hen wil heiligen die dezelve wel onderhouden. En daarom moet de belofte van zegening voor ons de bijzonderste beweegreden zijn tot gehoorzaamheid.

Over Genesis 2:3. Omdat de luiheid van de mensen zo groot is om te roemen Gods rechtvaardigheid, wijsheid, kracht en om Zijn weldaden te overdenken, zodat zij behoorlijk opgewekt zijnde evenwel traag blijven. Zo is hier geen kleine opwekking bij gedaan, genomen van Gods voorbeeld, en alzo is dit gebod aangenaam gemaakt.

Over Exodus 20. God verwijt zo terzijde de ondankbaarheid, of mogelijk het hun zwaar en moeilijk scheen te zijn één dag uit zeven de Heere op te dragen, daar Hij hun volgens Zijn vrijgevigheid zes dagen toelaat. De Heere lokt hen tot gehoorzaamheid én door deze goedertierenheid dat Hij het zevende gedeelte maar voor Zichzelf begeert.

Over Deuteronomium 5. Preek 35. Als gezegd wordt: Zes dagen zult gij arbeiden en al uw werk doen. Zo wil onze God hierdoor aan ons te verstaan geven dat wij niet moeten klagen omdat wij een zekere dag aan Hem geven, omdat Hij aan ons laat zes dagen in plaats van één dag. Alsof God aldus tot ons sprak: ‘Zullen u de last en de kosten te zwaar schijnen, dat gij een dag afzondert om die geheel te geven tot Mijn dienst en dat gij op die geen andere dingen doet als dat gij leeft en uzelf oefent in Mijn wet? Of dat gij Mijn Woord hoort dat u zal gepredikt worden? Een dag om Mijn Naam aan te roepen en om te betuigen dat gij zijt onder het getal van Mijn volk. Zal dat u zwaar schijnen en ontstellen, ziende dat gij zes dagen vrij hebt voor uw eigen handelingen en om uw eigen dingen in dezelve te doen? Wanneer Ik zodanige goedertierenheid gebruik dat Ik u maar eis één dag van zeven dagen, is dat niet een overgrote ondankbaarheid aan uw zijde dat gij klaagt over deze tijd alsof dezelve kwalijk besteed werd? Zijt gij zo gierig en zodanig vrekkige schrapers dat gij voor Mij niet wilt sparen het zevende gedeelte van de tijd? Ik heb u gegeven uw hele leven, waar het ook zij, daar de zon op schijnt. Gij moest Mijn Godheid erkennen en hoe dat Ik voor u ben een vrijgevig Vader, want deze zon die Ik doe schijnen is u gegeven tot een middel om daarbij te gaan en te wandelen, opdat eenieder zijn dingen kan doen. En nochtans, hoe is dit? Dat Ik voor al deze goedheid

niet zal hebben één dag van zeven, waarop eenieder zich niet zou willen ontslaan van zijn arbeid en bezigheden? Waarin gij niet in de wereld zou ingewikkeld zijn en alzo geen zorg zou hebben om aan Mij te gedenken?’

Wij zien dan dat de last om te arbeiden op de zes dagen hier niet staat als gebod, maar liever als een toelating die God geeft en dat om te bestraffen de ondankbaarheid van de mensen als zij de sabbatdag niet onderhouden en niet zo heiligen als gezegd is. Als dan de mensen deze dingen wel zullen bedacht hebben, zij moeten overtuigd worden dat God met hen handelt als een vader die zichzelf barmhartig vertoont aan zijn kinderen. Daarom, laten wij ons zorgvuldig wachten dat wij evenwel niet ondankbaar zijn, maar dat wij ontwaken en opgewekt worden om onze God zoveel te meer te dienen, ziende dat Hij ons geen ding gebiedt dat voor ons te pijnlijk en te lastig zou schijnen te zijn. Hij heeft evenwel een goede acht op onze bekwaamheid en vermogen. Derhalve, omdat Hij op deze wijze met ons handelt en dat Hij ons op de andere zes dagen toelaat ons profijt en voordeel te doen, zo zouden wij zoveel te meer ongebondenen, goddelozen en onverontschuldigen zijn indien wij niet worden ontstoken om onszelf geheel aan God over te geven.

BIJVOEGSEL

De catechisatie van Johannes Calvijn over het vierde gebod, niet gedeeltelijk gelijk ze in een boekje onlangs uitgekomen wordt gezien, maar geheel van woord tot woord.

Vraag. Laat ons komen tot het vierde gebod.

Antwoord. Gedenkt de sabbatdag opdat gij dien heiligt. Zes dagen zult gij arbeiden en al uw werk doen; maar de zevende dag is de sabbat des HEEREN uws Gods. Gij zult op dezelve geen werk doen, noch uw knecht, noch uw dienstmaagd, noch uw os, noch uw ezel, noch de vreemdeling die in uw poorten woont. Want in zes dagen heeft de HEERE de hemel en de aarde gemaakt en de zee en alles wat daarin is; op de zevende dag heeft Hij gerust. Daarom heeft God de sabbatdag gezegend en heeft dezelve tot een heilige dag voor Hemzelf afgezonderd.

Vraag. Gebiedt dan God dat de mens zes dagen moet arbeiden opdat wij op de zevende dag mogen rusten?

Antwoord. Niet zonder voorbehoud, maar zes dagen toelatende aan de werken van de mensen, zondert Hij de zevende uit opdat ze tot de rust geschikt wordt.

Vraag. Verbiedt Hij ons allerlei werk?

Antwoord. Dit gebod heeft een op zichzelf staande en bijzondere natuur omdat de onderhouding van de rust een gedeelte is van de oude ceremoniën, zodat ze door Christus' komst is afgeschaft.

Vraag. Zegt gij dan dat dit gebod eigenlijk op de Joden ziet en dat het daarom maar voor een tijd is geweest?

Antwoord. Ja, voor zoveel als het ceremonieel is.

Vraag. Wel hoe? Is er dan iets anders in dan een ceremonie?

Antwoord. Het is om drie oorzaken gegeven.

Vraag. Noem mij dezelve.

Antwoord. Om de geestelijke rust af te beelden, om de kerk in goede orde te houden, om de dienstbare te verlichten.

Vraag. Wat verstaat gij door de geestelijke rust?

Antwoord. Als wij van onze eigen werken rusten, opdat de Heere Zijn werken in ons volbrengt.

Vraag. Waarin bestaat verder het rusten?

Antwoord. Als wij ons vlees kruisigen, dat is, als wij ons eigen verstand verzaken opdat wij door de Geest Gods geregeerd mogen worden.

Vraag. Is het genoeg dat dit op iedere zevende dag geschiedt?

Antwoord. Nee, maar dit moet gedurig geschieden. Want nadat wij eens hebben begonnen, zo moeten wij voortgaan in ons hele leven.

Vraag. Waarom wordt dan een zekere dag daartoe geschikt?

Antwoord. Het is nodig, dat de waarheid op het voorbeeld in alle dingen past, als ze maar overeenkomt zoveel toereikend is tot de natuur van de afbeelding.

Vraag. Maar waarom wordt toch de zevende liever geboden dan enige andere dag?

Antwoord. Dit getal betekent ‘volmaaktheid’ in de Schrift. Daarom is dit getal bekwaam om de altijddurendheid te betekenen. Dit getal betekent ook ‘meteen’, dat deze geestelijke rust in dit leven begonnen wordt en dat ze niet eerder zal volmaakt wezen dan als wij uit de wereld verhuizen.

Vraag. Maar wat is dit te zeggen, dat God ons door Zijn voorbeeld tot rusten vermaant?

Antwoord. Als God in zes dagen een einde had gemaakt van de schepping, zo heeft Hij de zevende dag geheiligd om Zijn werken te overdenken. Daartoe, opdat Hij ons te scherper zou opwekken, zo stelt Hij ons Zijn voorbeeld voor. Want daar is niets wenselijker dan dat wij naar Zijn beeld geformeerd mogen worden.

Vraag. Maar moet men gedurig Gods werken overdenken of is het genoeg dat uit iedere zevende dag één dag daartoe werd geschikt?

Antwoord. Het betaamt wel dat wij dagelijks daarin geoefend worden. Maar om onze zwakheid zo wordt er een dag bijzonder vastgesteld en dat is de welgestelde orde over de kerk, waarvan ik gesproken heb.

Vraag. Welke orde moet men dan op die dag onderhouden?

Antwoord. Dat het volk tezamen komt om de leer van Christus aan te horen, om de openbare gebeden waar te nemen, om belijdenis van hun geloof te doen.

Vraag. Verklaar mij nu hetgeen gij gezegd hebt: Dat de Heere door dit gebod ook heeft willen zorgdragen voor de verlichting van de dienstdoden?

Antwoord. Dat men die onder eens anders macht staan enige loslating geeft. Dat meer is, dit behoort ook tot de algemene gewoonte. Want als er een dag tot de rust wordt toegeschikt, zo gewent zich eenieder te arbeiden tegen de volgende tijd.

Vraag. Laat ons nu zien, hoe ver dit gebod op ons ziet.

Antwoord. Zoveel de ceremonie aangaat, omdat de waarheid daarvan in Christus is voortgekomen, zo zeg ik dat die is afgeschaft.

Vraag. Hoe?

Antwoord. Namelijk, omdat door de kracht van Zijn dood onze oude mens gekruist wordt en wij opgewekt tot de nieuwigheid van het leven.

Vraag. Wat resteert ons dan uit dit gebod?

Antwoord. Dat wij de heilige ingestelde dingen niet verzuimen, die behoren tot de regering van de kerk. Echter in het bijzonder dat wij de heilige vergaderingen, om Gods Woord te horen, om de sacramenten te gebruiken, om plechtige gebeden gelijk die zullen verordineerd zijn, gedurig waarnemen.

Vraag. Maar geeft dat voorbeeld ons geen nut meer?

Antwoord. Ja evenwel, want men moet ze brengen tot hun waarheid, namelijk opdat wij in het lichaam van Christus ingelijfd zijnde en Zijn ledematen geworden zijnde, afstand doen van onze eigen werken en also onszelf aan Gods regering overgeven.

Hoe lief is u de dag des Heeren?

Wij zijn het zo gewoon gaan vinden dat de rustdag ontheiligd wordt door sport, vermaak en werken. Het is onze dure plicht de dag des Heeren waar te nemen zoals de Heere het Zelf ingesteld heeft in Zijn Woord.

Onze vereniging probeert landelijk de zondagsontheiliging te bestrijden en de zondagsrust te bevorderen. Voor slechts 1 euro per jaar bent u al lid. Voor meer informatie of opgeven als lid:

***Nederlandse Vereniging tot bevordering
van de Zondagsrust en de Zondagsheiliging***

Frederik van de Paltshof 15

3911 LA Rhenen

Telefoon: 0317 614398

Website: www.verenigingzondagsrust.nl

E-mail: info@verenigingzondagsrust.nl

IBAN: NL98 INGB 0000 8786 28

Nederlandse Vereniging tot bevordering van de

ZONDAGSRUST en de **ZONDAGSHEILIGING**

gevestigd te Rhenen

Nederlandse Vereniging tot bevordering van de
Zondagsrust en de Zondagsheiliging
Fred. v.d. Paltshof 15 - 3911 LA Rhenen